

**Het Nederlandse wapenexportbeleid
in 2012**

Rapportage over de uitvoer van militaire goederen
van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en
de minister van Buitenlandse Zaken

november 2013

Inhoudsopgave rapport Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2012

	<u>pagina</u>
Hoofdstuk	
1 Inleiding	3
2 De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie	3
3 Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid	5
4 Uitgangspunten van het wapenexportbeleid	6
5 Transparantie in het wapenexportbeleid	8
6 De Nederlandse wapenexport in 2012	9
7 EU-samenwerking	10
8 Het Wassenaar Arrangement	11
9 Exportcontrole en dual-use goederen	12
10 Wapenbeheersing	15
Bijlagen	
<i>1 Overzichten van de waarde van de in 2012 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en van de waarde van de in 2012 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per land van eindbestemming</i>	19
<i>2 Schema van de ontwikkeling van de Nederlandse wapenexport voor de jaren 2003-2012</i>	34
<i>3 Overzicht van de waarde van de in 2012 afgegeven vergunningen voor doorvoer van militaire goederen per land van bestemming</i>	35
<i>4 Genotificeerde afgewezen vergunningaanvragen ('denial notifications') in 2012</i>	36
<i>5 Overzicht van in 2012 verkocht overtollig defensiematerieel</i>	37
<i>6 Overzicht van de in 2012 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer alsmede aan de Kamer gestuurde brieven over wapenexport</i>	39
<i>7 Versnelde rapportagebrieven in 2012</i>	41

1. Inleiding

Het voorliggende rapport over het Nederlandse wapenexportbeleid in 2012 is het zestiende rapport dat conform de 'Notitie over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen' (Kamerstuk 22 054 Nr. 30, 27 februari 1998) is opgesteld. Het rapport bevat:

- een kenschets van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie;
- een overzicht van de uitgangspunten en het instrumentarium van het Nederlandse wapenexportbeleid;
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van transparantie;
- een beschrijving van de voor het wapenexportbeleid relevante ontwikkelingen in de EU;
- een schets van de rol en betekenis van het Wassenaar Arrangement;
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het terrein van goederen voor tweërlei gebruik;
- en een beschrijving van de inspanningen op het terrein van de wapenbeheersing met bijzondere aandacht voor de problematiek van de kleine wapens.

In *Bijlage 1* bij het rapport staan de waarden van de verleende exportvergunningen in het jaar 2012 per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. *Bijlage 2* geeft de ontwikkeling weer van de Nederlandse wapenexport voor de periode 2003-2012. *Bijlage 3* bevat een overzicht van de verstrekte vergunningen voor doorvoer van militaire goederen naar derde landen. In *bijlage 4* worden de door Nederland aan de EU-partners gemelde afwijzingen van aangevraagde vergunningen vermeld. Deze meldingen worden met de partners uitgewisseld uit hoofde van artikel 4 van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, voorheen de EU Gedragscode inzake wapenexport. *Bijlage 5* biedt een overzicht van het overtollig defensiematerieel dat in 2012 is verkocht. *Bijlage 6* bevat een overzicht van de in 2012 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer over het wapenexportbeleid. Tot slot zijn in *bijlage 7* de brieven aan de Kamer opgenomen waarmee versneld werd genotificeerd over de afgifte van enkele grotere vergunningen.

2. De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie

De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie bestaat, op een enkele uitzondering na, vooral uit civiele ondernemingen en onderzoeksinstellingen met in militaire productie gespecialiseerde onderdelen. Deze sector – met meer dan 14.000 arbeidsplaatsen en 451 zich betrokken voelende bedrijven, waarvan er bijna 300 ook daadwerkelijk in de defensie- en veiligheid gerelateerde industrie actief zijn – kenmerkt zich door technologisch hoogwaardige productie, frequente innovatie en hoog opgeleid personeel, een combinatie die borg staat voor producten van hoge kwaliteit die ook in het buitenland aftrek vinden. Maar liefst 70% van de omzet is afkomstig uit export; van de banen in deze sector is 32% aan te merken als onderzoek en ontwikkeling (R&D) en meer dan 60% van de personen die in de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie werkzaam zijn, heeft een opleiding op HBO-niveau of hoger. De sector is derhalve van groot economisch belang en heeft een sterk innovatief vermogen. De defensie- en veiligheid gerelateerde industrie draagt niet alleen direct bij aan de uitrusting van het Nederlandse leger, maar draagt door de nauwe samenwerking met de verschillende krijgsmachtonderdelen ook bij aan het operationele vermogen van de Nederlandse krijgsmacht en daarmee aan het aanzien en de effectiviteit van de Nederlandse inzet bij internationale missies.

Het overheidsbeleid is er, binnen de kaders van een verantwoord buitenlands- en veiligheidsbeleid, op gericht deze technologisch waardevolle capaciteit voor Nederland te behouden. Daartoe worden Nederlandse bedrijven rechtstreeks, of indirect door middel van compensatieopdrachten, betrokken bij nationale militaire aanbestedingen. Omdat de Nederlandse markt te klein is om de aanwezige expertise in stand te houden, wordt ook deelname van de Nederlandse defensiegerelateerde industrie aan internationale samenwerking op het gebied van defensiematerieel gestimuleerd. Zodoende zijn inmiddels commerciële relaties ontstaan, met name met Duitse, Amerikaanse, Britse en Belgische ondernemingen, waarbij ook gezamenlijke verplichtingen worden aangegaan met betrekking tot het onderhoud van systemen en de naleverantie van onderdelen. Samenwerkingsverbanden zijn eveneens van belang voor de leveranties aan derde landen. De mogelijkheid voor Nederlandse bedrijven om langdurige internationale samenwerkingsrelaties aan te gaan, hangt in dat licht mede af van de transparantie en de consistentie van het Nederlandse wapenexportbeleid.

De exportactiviteiten van deze sector worden beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van de bestaande kennisbasis. Evenzeer wordt erkend dat in het belang van de internationale rechtsorde en de bevordering van vrede en veiligheid grenzen moeten worden gesteld aan de exportactiviteiten van de defensiegerelateerde industrie. Binnen die grenzen mag de Nederlandse industrie, naar het oordeel van het kabinet, voorzien in de legitieme behoefte van andere landen aan defensiematerieel. Rekening houdend met bovengenoemde omstandigheden heeft de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie zich steeds meer gespecialiseerd. De ondernemingen met het grootste exportaandeel in hun militaire productie fabriceren voornamelijk technologisch hoogwaardige componenten en subsystemen. De maritieme sector is nog altijd wel in staat om alle productiefasen tussen tekentafel en tewaterlating op zich te nemen, en daarmee bij te dragen aan de Nederlandse uitvoer van complete wapensystemen.

De meest recente kwantitatieve gegevens over het defensiegerelateerde bedrijfsleven zijn in 2010 op basis van vrijwilligheid door de betrokken bedrijven beschikbaar gesteld in het kader van een studie uitgevoerd door Triarii in opdracht van Economische Zaken waarover de Tweede Kamer per brief van 4 juni 2012 werd geïnformeerd¹. De kerngegevens hieruit zijn als volgt:

Tabel 1: Capaciteitsgegevens van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie

aantal bedrijven	451
Defensie- en veiligheid gerelateerde omzet 2010	€ 3,10 miljard
Defensie- en veiligheid gerelateerde omzet als % van de totale omzet	7%
omvang defensie- en veiligheid gerelateerde export	€ 2,18 miljard
aantal defensie- en veiligheid gerelateerde arbeidsplaatsen	14.242
waarvan aantal defensie- en veiligheid gerelateerde R&D-arbeidsplaatsen	4.554

Bron: Triarii 2012.

Het betreft gegevens over productie (civiel/militair), export (als deel van de totale omzet), werkgelegenheid e.d. Al enige jaren telt Nederland ongeveer 451, veelal kleine en middelgrote ondernemingen die betrokken zijn of willen zijn bij militaire productie. Daarbij moet worden aangetekend dat militaire productie dient te worden gedefinieerd als productie op basis van

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 31 125, bijlage bij nr. 11.

binnenlandse en buitenlandse defensie- en veiligheidsopdrachten en niet als productie van goederen die op grond van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen bij uitvoer vergunningplichtig zijn. Daardoor kan bijvoorbeeld de hier vermelde exportwaarde afwijken van de totale waarde van de afgegeven uitvoervergunningen.

Naar schatting levert militaire productie gemiddeld een totale Nederlandse omzet op van € 3,10 miljard per jaar. Het betreft een aandeel van gemiddeld circa 7% op de totale omzet van de betrokken bedrijven en instituten, die voor het merendeel derhalve vooral civiele activiteiten ontplooiën. Er zijn slechts enkele bedrijven die zich vrijwel geheel op de defensiemarkt richten. Van de totale export van deze bedrijven en instituten wordt ongeveer circa € 2,18 miljard als export gekwalificeerd. De hoogwaardige kennisontwikkeling die gepaard gaat met militaire productie stelt deze bedrijven en instituten in staat productinnovaties te bewerkstelligen en is daarenboven belangrijk voor militaire 'spin-offs' en civiele 'spill-overs'. De 'lucht- en ruimtevaartsector' is de meest genoemde sector waarin de bedrijven actief zijn, gevolgd door de maritieme sector, de commando-, control- en communicatiesector en de informatietechnologiesector. Gecorrigeerd voor parttime arbeid komt het aantal defensiegerelateerde arbeidsplaatsen uit op ruim 14.000. Een flink gedeelte hiervan wordt ingenomen door R&D-activiteiten: ruim 4.500 arbeidsplaatsen, oftewel ruim 32% van de defensie- en veiligheid gerelateerde werkgelegenheid.

3. Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid

Vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen worden verstrekt op grond van Algemene Douanewet en het daaronder hangende exportcontrole-instrumentarium. Bedrijven of personen die voornemens zijn goederen en technologie uit te voeren die voorkomen op de zgn. EU lijst van militaire goederen², dienen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een aanvraag in voor een uitvoervergunning. De CDIU, onderdeel van de Belastingdienst/Douane Groningen van het Ministerie van Financiën, staat voor de verlening van uitvoervergunningen onder beleidstoezicht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Vergunningen worden afgegeven namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar de NAVO- en EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (Australië, Japan, Nieuw Zeeland en Zwitserland) worden in beginsel door de CDIU afgehandeld op basis van een door Buitenlandse Zaken opgestelde werkinstructie. In het verslagjaar gold een uitzondering op deze regel voor Cyprus en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen, alsmede aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, worden ter besluitvorming voorgelegd aan het ministerie. Voor de toetsing van aanvragen aan de criteria van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie vraagt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een buitenlandspolitiek advies aan de minister van Buitenlandse Zaken. Diens advies neemt bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning een centrale plaats in. Waar het aanvragen betreft voor uitvoer naar ontwikkelingslanden die voorkomen op de OESO/DAC-lijst betreft de minister van Buitenlandse Zaken het Directoraat-generaal internationale samenwerking (DGIS) in zijn advies.³

---

² Publicatieblad van de Europese Unie Nr. C90 van 27-03-2013 (directe link:<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:090:FULL:EN:PDF>)

³ De OESO/DAC lijst is een door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling opgestelde lijst van landen die internationale financiële steun ontvangen.

In geval van uitvoer van militaire goederen die worden afgestoten door de Nederlandse krijgsmacht, wordt de Kamer vooraf (eventueel vertrouwelijk) ingelicht door de minister van Defensie. In het geval van afstoting is de normale vergunningprocedure van toepassing en worden dergelijke transacties, net zoals de exporttransacties van het bedrijfsleven, door het Ministerie van Buitenlandse Zaken getoetst aan de criteria van het wapenexportbeleid.

Doorvoer

Met een wijziging van de In- en Uitvoerwet werd in 2001 de mogelijkheid gecreëerd om de systematiek en toetsing van het wapenexportbeleid in bepaalde gevallen ook toe te passen op de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Sindsdien is de controle op die doorvoer een aantal keren aangepast. Tot 1 juli 2012 gold alleen een meldplicht voor ondernemers die militaire goederen doorvoerden uit of naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO. Sinds 1 juli 2012 is deze meldplicht vervangen door een vergunningplicht als de doorvoorzending (uit een van deze landen of met eindbestemming een van deze landen) wordt overgeladen in Nederland. Dit geldt bijvoorbeeld voor een zending die van schip op trein wordt overgeladen, maar ook als goederen van het ene op het andere vliegtuig worden overgeladen. Worden er géén goederen overgeladen, dan volstaat een meldplicht voor doorvoorzendingen uit of naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO. De overheid gebruikt de meldingen om een overzicht te krijgen van de aard en omvang van de militaire goederen die via Nederland worden doorgevoerd. Ook kan de overheid op basis van die informatie beslissen of voor een doorvoorzending waar eigenlijk geen vergunningplicht geldt, toch een vergunning nodig is. Hiervoor wordt bijvoorbeeld gekozen als er aanwijzingen zijn dat het land van herkomst de goederen niet heeft gecontroleerd. Of als de zending tijdens de doorvoer een andere bestemming lijkt te krijgen dan was opgegeven. Voor doorvoorzendingen waar geen van de hierboven genoemde bondgenoten is betrokken, geldt altijd een vergunningplicht.

4. Uitgangspunten van het wapenexportbeleid

Aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van militair materieel worden per geval getoetst aan de acht criteria van het wapenexportbeleid met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming en de eindgebruiker. Deze acht criteria zijn oorspronkelijk vastgesteld door de Europese Raden van Luxemburg (1991) en Lissabon (1992) en vervolgens opgenomen in een EU-Gedragscode voor de wapenexport (1998). Op 8 december 2008 nam de Raad van de Europese Unie het besluit om de tien jaar eerder tot stand gekomen EU Gedragscode om te zetten in Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.⁴ De criteria luiden als volgt:

1. *naleving van de internationale verplichtingen van de lidstaten van de Gemeenschap, met name door de Veiligheidsraad van Verenigde Naties en de Europese Gemeenschap uitgevaardigde sancties, de verdragen inzake non-proliferatie en andere onderwerpen, alsmede andere internationale verplichtingen.*

---

⁴ Publicatieblad van de Europese Unie Nr. L 335 van 13-12-2008 vanaf pag.99 (directe link <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:nl:PDF>)

2. *eerbiediging van de rechten van de mens in het land van eindbestemming en naleving van het internationaal humanitair recht door dat land.*
3. *de interne situatie van het land van eindbestemming ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten.*
4. *handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de regio.*
5. *de nationale veiligheid van de lidstaten, van de gebieden waarvan één van de lidstaten de buitenlandse betrekkingen behartigt, alsmede van bevriende landen of bondgenoten.*
6. *het gedrag van het land van eindbestemming ten opzichte van de internationale gemeenschap, met name de houding ten aanzien van terrorisme, de aard van zijn bondgenootschappen en de eerbiediging van het internationaal recht.*
7. *het gevaar dat de goederen een andere dan de opgegeven eindbestemming krijgen, hetzij in het aanschaffende land zelf ofwel via ongewenste heruitvoer.*
8. *de verenigbaarheid van de wapenexporten met het technische en economische vermogen van het ontvangende land, rekening houdend met de wenselijkheid dat staten met een zo gering mogelijk beslag op mensen en economische middelen voor bewapening, in hun legitieme veiligheids- en defensiebehoeften voorzien.*

De bovengenoemde criteria alsook het mechanisme voor informatie-uitwisseling, notificatie en consultatie indien een land een exportvergunningaanvraag in behandeling heeft op een bestemming waarvoor eerder een soortgelijke aanvraag door een andere lidstaat is geweigerd, vormen nog altijd de basis van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB, maar de omzetting is ook gepaard gegaan met een uitbreiding van de reikwijdte. Tussenhandel, doorvoer, niet-tastbare vormen van overdracht van technologie en vergunningen voor productielicenties zijn, indien deze activiteiten in een lidstaat onder een vergunningplicht vallen, binnen de werking van het Gemeenschappelijk Standpunt gebracht.

Bosnië en Herzegovina, Canada, Kroatië, Montenegro, Noorwegen en IJsland hebben zich officieel aangesloten bij de criteria en beginselen van het Gemeenschappelijk Standpunt. Noorwegen wisselt bovendien met de EU informatie uit ten aanzien van afgewezen vergunningaanvragen.

Nederland past uiteraard de in VN-, OVSE- en EU-verband afgekondigde wapenembargo's volledig toe. De volgende website biedt een overzicht van de van toepassing zijnde nationale sanctieregelingen ter implementatie van VN en EU sancties, inclusief wapenembargo's: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/sancties>. Vanwege de beschikbaarheid van actuele informatie via deze site, is besloten niet langer als bijlage bij het Jaarrapport een tabel op te nemen met in het verslagjaar van toepassing zijnde wapenembargo's. Ter aanvulling op het overzicht op de genoemde website, dient te worden opgemerkt dat sinds 1993 een niet-bindend VN-embargo van toepassing is op Armenië en Azerbeidzjan (VN Veiligheidsraad resolutie 853). Tevens is een OVSE-embargo m.b.t. wapens en munitie van kracht op de strijdende partijen in Nagorno-Karabach (besluit van het Senior Comité – voorloper van de Permanente Raad – van 28 februari 1992). Sancties die niet langer van toepassing zijn, zijn overigens te vinden via de website www.wetten.nl.

5. Transparantie in het wapenexportbeleid

Voorop staat dat Nederland een grote mate van transparantie hanteert. De regering verstrekt gegevens over afgegeven vergunningen door middel van jaarrapporten, halfjaarrapporten en digitale maandoverzichten; andere landen beperken zich tot het publiceren van jaarrapporten van vaak meer algemene strekking. Ingevolge een toezegging van de minister van Buitenlandse Zaken gedaan tijdens de begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken in december 1997, bood de regering de Kamer in februari 1998 een notitie aan over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen (Kamerstuk 22 054 nr. 30). Het voorliggende rapport over 2012 is het zestiende openbare rapport sedertdien. Het gaat uit van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. Teneinde de inzichtelijkheid van de cijfers verder te vergroten, zijn per land van bestemming de categorieën goederen nader gespecificeerd. Omwille van een heldere weergave van de trend is ervoor gekozen zowel de geconsolideerde cijfers over 2012 te presenteren, als de cijfers over de eerste en de tweede helft van 2012 afzonderlijk. Voorts is informatie opgenomen over de in het kader het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB aan de EU-partners gemelde Nederlandse weigeringen tot het verstrekken van een vergunning (zie bijlage 4).

Naast dit rapport over de Nederlandse uitvoer van militaire goederen in 2012, wordt het publiek ook op andere wijze geïnformeerd over het wapenexportbeleid. Zo publiceert de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer via de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole het '*Handboek Strategische Goederen*'. Dit handboek is bedoeld voor personen, bedrijven en instellingen, die professioneel met procedures voor de in- en uitvoer van strategische goederen te maken hebben. De gebruiker vindt daarin informatie over de doelstellingen van het beleid, de toepasselijke wettelijke regelingen en procedures, alsmede allerhande praktische informatie. Het handboek vergroot op deze wijze de bekendheid met dit specifieke beleidsterrein. Het handboek wordt regelmatig herzien in het licht van de (inter)nationale ontwikkelingen op dit terrein.

Op de eerder genoemde website is ook andersoortige informatie te vinden over uit- en doorvoer van strategische goederen, waaronder dit rapport en sleutelgegevens over alle afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen alsmede maandoverzichten met kerngegevens over de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Deze gegevens zijn ontleend aan de verplichte meldingen die over zulke doorvoer gedaan moeten worden bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer. Op de exportcontrole website zijn maandoverzichten te vinden van alle afgegeven vergunningen voor militaire goederen, van alle afgegeven vergunningen voor goederen voor tweëerlei gebruik (dual use), alsook van alle binnengekomen meldingen van doorvoer van militaire goederen. Zoals reeds enkele jaren gebeurt, zijn de gegevens over verstrekte vergunningen voor doorvoer opgenomen in dit jaarrapport (bijlage 3). Steeds meer landen gaan over tot het publiceren van openbare jaarrapporten, maar met het verstrekken van gegevens over afgewezen vergunningen en met de genoemde maandoverzichten, loopt Nederland voorop in transparantie.

Nieuw voor 2012 was dat uitvoering werd gegeven aan een toezegging die in het jaar er voor gedaan was. Vergunningen voor definitieve uitvoer van complete systemen met een waarde boven de € 2 miljoen, bestemd voor andere landen dan Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO worden binnen twee weken na het besluit en voorzien van een uitgebreide toelichting al dan niet vertrouwelijk aan de Kamer genotificeerd. In 2012 gebeurde dat in twee gevallen. Beide brieven zijn opgenomen in bijlage 7.

6. De Nederlandse wapenexport in 2012

De totale waarde van de afgegeven vergunningen in 2012 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 941,03 miljoen. Dat is een stijging van iets meer dan 30% ten opzicht van het voorgaande jaar, toen de totale waarde uitkwam op € 715,04 miljoen en ligt dicht bij de totale waarde van € 1.046,96 uit 2010. De € 941,03 miljoen voor 2012 behoeft toelichting, want bijna 37% van die waarde hangt samen met een vergunning die het ministerie van Defensie voor uitvoer naar Duitsland heeft aangevraagd en verkregen. Het betrof een vergunning om aanzienlijke hoeveelheden munitie (klein- en grootkaliber), onderdelen van munitie, springladingen, anti-tank raketten, anti-tank mijnen en onderdelen van raketten en mijnen door tussenkomst van het NATO Support Agency te laten demilitariseren, ofwel door vernietiging dan wel door ontmanteling tot het niveau van grondstoffen. In de aangeboden goederenlijst vermeldde het ministerie van Defensie bij elk goed de administratieve waarde. Opgeteld kwam dat tot ruim € 342 miljoen en dat is als totale waarde op de vergunning vermeld. Dat bedrag is echter geenszins te beschouwen als opbrengst. Het ministerie van Defensie legt zelfs toe op deze massale demilitarisering. Omdat het om 1066 verschillende typen goederen ging is voor de rapportage geen uitsplitsing gemaakt naar munitie en onderdelen en componenten voor "wapens en munitie", maar is er voor gekozen de hele waarde onder te brengen in de rapportagecategorie onderdelen en componenten voor "wapens en munitie", categorie A10 (zie: Bijlage 1, tweede helft 2012, tabel 1).

Door de hierboven beschreven vergunning van het ministerie van Defensie staat Duitsland met een totale waarde van ruim € 375 miljoen dan ook met afstand bovenaan de top 5 van de belangrijkste bestemmingen in het verslagjaar. Op de tweede plaats staat de bestemming "Overig NAVO" met een totale waarde van ruim € 209 miljoen, doorgaans opgebouwd uit de waarde van globale vergunningen voor toelevering aan materieelsamenwerkingsprogramma's, zoals de NH-90 helikopter of de Evolved Sea Sparrow Missile. Op de derde plaats staat de Verenigde Staten met een waarde van ruim € 78 miljoen, die evenals voorgaande jaren vooral is opgebouwd uit vergunningen voor leveranties van onderdelen voor gevechtsvliegtuigen en vergunningen voor delen van lanceerinrichtingen voor luchtverdedigingsraketten. Op de vierde plaats staat Qatar met een waarde van ruim € 40 miljoen, die vrijwel geheel is toe te schrijven aan een vergunning voor de levering van delen van radar en C3-systemen aan de Qatarese marine. Op de vijfde plaats ten slotte staat Algerije met een waarde van ruim € 34 miljoen, die vrijwel geheel is toe te schrijven aan een vergunning voor levering van elektronica-boxen aan een Duitse fabrikant, die deze zal inbouwen in pantservoertuigen voor het Algerijnse leger. In de tabel voor het tweede halfjaar van 2012 en dus ook in de tabel voor totaal 2012 komt Afghanistan voor als land van bestemming. Het ging daarbij om militaire communicatie apparatuur voor aldaar gelegerde Italiaanse troepen.

De vergunningwaarde voor de uitvoer van militaire goederen vormde minder dan 0,22% van de totale waarde van de Nederlandse uitvoer van goederen in 2012 (€ 431,4 miljard). Voor de internationale vergelijking van dit percentage is het van belang te weten dat in Nederland niet alleen de uitvoer van het Nederlandse bedrijfsleven vergunningplichtig is, maar dat de overheid zelf ook een vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet aanvragen. Alleen het eigen materieel van Nederlandse legeronderdelen dat voor oefeningen of internationale operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de uitvoervergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is – anders dan in sommige andere landen – dus wel opgenomen in de cijfers.

7. EU-samenwerking

EU-samenwerking inzake exportcontrole op conventionele wapens vindt onder meer plaats in de Raadswerkgroep conventionele wapenexport, COARM. Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van Buitenlandse Zaken deel aan COARM-vergaderingen. In COARM wisselen de lidstaten, in het kader van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) van de EU, informatie uit over hun wapenexportbeleid en trachten zij dit beleid en de daarop betrekking hebbende procedures beter op elkaar af te stemmen. Hiermee wordt gezorgd voor een afgestemd beleid en wordt gewerkt aan de creatie van een *level playing field*. De basis hiervoor is het EU-Gemeenschappelijk Standpunt (GS), dat op 8 december 2008 door de Raad werd vastgesteld.

De zogenaamde *best practices* richtlijnen voor de implementatie van de afzonderlijke criteria van het EU-GS werden in 2007 afgerond en opgenomen in de Gebruikershandleiding bij het GS. De gemeenschappelijke interpretatie van de criteria bevordert harmonisatie van het wapenexportbeleid van de EU-lidstaten. Tevens blijken de richtlijnen een nuttig instrument voor zogenaamde *outreach* activiteiten van de EU naar landen buiten de EU. De Gebruikershandleiding⁵, die momenteel herzien wordt, bevat ook praktische richtlijnen voor de in het GS opgenomen informatie- en consultatie-procedure inzake geweigerde exportvergunningen (*denials*).

Ook is sinds januari 2004 de centrale databank van nationale *denials* in werking getreden, die beheerd wordt door de Europese Dienst voor Externe Optreden (EDEO) van de EU. Deze databank dient door EU-landen voorafgaand aan vergunningverlening geraadpleegd te worden om te zien of er in gelijksoortige gevallen door andere EU-lidstaten een *denial* is afgegeven. Indien dit het geval is, dient tussen de betrokken Staten geconsulteerd te worden. In het tamelijk uitzonderlijke geval dat de eerdere afwijzing niet wordt gevolgd dient dit met redenen omkleed te worden, bijvoorbeeld dat de voorgenomen transactie andersoortige goederen betreft. In 2013 zal verder worden gewerkt aan het automatiseren van de databank met *denials*.

Op 14 december 2012 is het veertiende EU-jaarrapport gepubliceerd⁶, waarin verslag wordt gedaan van de in COARM besproken onderwerpen. Het rapport bevat daarnaast gedetailleerde statistische informatie over de uitvoer van militair materieel door de EU-lidstaten in 2011. In het rapport zijn per land van bestemming gegevens opgenomen over het uitvoerende land, de aantallen afgegeven vergunningen, de waarde van de afgegeven vergunningen en afgewezen vergunningaanvragen. De gegevens zijn opgesplitst per categorie van de militaire lijst. Daarnaast wordt deze informatie ook weergegeven per regio en wereldwijd. Daar exporten t.b.v. internationale missies (VN-missies) in landen die onder embargo staan, regelmatig vragen oproepen, zijn in het EU-jaarrapport ook separate tabellen opgenomen met overzichten van leveranties t.b.v. internationale missies. In het rapport staan tenslotte het aantal toegekende en afgewezen vergunningen voor tussenhandeldiensten (*brokering*) en het aantal door EU-partners gevoerde consultaties.

Uit het jaarrapport van de EU blijkt dat de lidstaten in 2011 402 afgewezen vergunningaanvragen in Europees verband hebben genotificeerd, hetgeen vrijwel gelijk is aan het aantal uit 2010 (2010: 400; 2009: 406; 2008: 329; 2007: 425 en 2006: 360). Het aantal gevoerde consultaties kwam uit

---

⁵ De Gebruikershandleiding (User's Guide) is gepubliceerd via de Exportcontrole website van de Europese Unie: (directe link: <http://www.consilium.europa.eu/cms3/fo/showPage.asp?id=1484&lang=nl&mode=g>)

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:386:0001:0431:EN:PDF>

op 107, hetgeen eveneens vergelijkbaar is met voorgaande jaren, met uitzondering van 2006 toen het aantal consultaties beduidend lager lag. Nederland is in 2011 betrokken geweest bij in totaal zeven consultaties. Drie consultaties zijn door Nederland geïnitieerd en ons land is vier maal door andere lidstaten geconsulteerd.

De vergaderingen van COARM in 2012 richtten zich in hoge mate op de voorbereiding van de slotonderhandelingen over het VN-wapenhandelsverdrag en op de uitvoering van de Review van het Gemeenschappelijk Standpunt. Nederland zet zich via COARM eveneens in voor het creëren van een *level playing field* en voor een eenvormige, geharmoniseerde beoordeling van exportaanvragen.

COARM heeft in 2012 een grondige Review uitgevoerd van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Relevante partijen, zoals verschillende NGO's uit de lidstaten, zijn bij dit proces betrokken geweest. Zoals in het EU jaarrapport en in Raadsconclusies van 19 november 2012 staat vermeld bleek uit de in 2012 uitgevoerde Review dat het Gemeenschappelijk Standpunt nog steeds voldoet als basis voor het wapenexportbeleid van de lidstaten. Wel is geconcludeerd dat de implementatie van het EU Gemeenschappelijk Standpunt verder geharmoniseerd kan worden. Nederland heeft de discussie over toepassing van criterium 8 geëntameerd in de COARM en input geleverd die plenair is behandeld. Op basis van deze discussie zijn enkele aanpassingen in de gebruikersgids doorgevoerd, waardoor nu bijvoorbeeld de vraag naar corruptie een rol speelt in de toetsing aan criterium 8. Tevens is afgesproken dat jaarlijks de toepassing van criterium 8 door de lidstaten in COARM besproken zal worden. Ook de toekomstige digitalisering van de databank van *denials* moet gaan bijdragen aan verdere harmonisatie van het wapenexportbeleid.

8. Het Wassenaar Arrangement

Het thema wapenexport wordt in multilateraal verband besproken in het "Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual Use Goods and Technologies" (WA). Aan dit forum, dat zijn naam ontleent aan de plaats waar onder Nederlands voorzitterschap de onderhandelingen over de oprichting van het arrangement werden gevoerd, namen in het verslagjaar 41 landen deel, waaronder de VS, Rusland en op Cyprus na alle EU-lidstaten ⁷. Deze landen vertegenwoordigen volgens schattingen tezamen meer dan 90% van de werelduitvoer van militaire goederen.

Doel van het WA (zoals geformuleerd in de zgn. Initial Elements ⁸) is het leveren van een bijdrage aan de regionale en internationale veiligheid en stabiliteit. Het middel hiertoe is de regelmatige onderlinge rapportage inzake de uitvoer naar derde landen van wapens en van goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Dit moet leiden tot meer kennis en verantwoordelijkheidsbesef bij de nationale toetsing van aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van deze goederen. Immers, meer informatie betekent dat de deelnemende landen beter kunnen beoordelen of er sprake is van destabiliserende accumulatie van militaire middelen in bepaalde landen of regio's. In dat geval zouden de deelnemende landen terughoudender moeten worden met het afgeven van vergunningen op dergelijke bestemmingen.

---

⁷ In 2011 is alleen Cyprus vanwege Turkse bezwaren nog geen partij.

⁸ De Initial Elements zijn te vinden op de website van het Wassenaar Arrangement: www.wassenaar.org

Het Wassenaar Arrangement kent naast een lijst van goederen voor (conventioneel) tweërlei gebruik die voor Nederland via de Europese Dual Use Verordening van toepassing wordt ook een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. Elke herziening van de WA-lijst leidt tot een aanpassing van de EU lijst van militaire goederen. Waar het de Nederlandse exportcontrole op militaire goederen betreft, wordt in de Uitvoeringsregeling strategische goederen direct verwezen naar de meest recente EU lijst van militaire goederen.

In 2012 verwelkomde het Wassenaar Arrangement Mexico als het 41^e deelnemende land. Na 2005 was dit de eerste keer dat overeenstemming kon worden gevonden over uitbreiding van het Wassenaar Arrangement met een nieuw land. Nadat in 2011 de vierde evaluatie plaatsvond van de uitgangspunten van het Wassenaar Arrangement, zijn in 2012 de discussies over de nog voorliggende "best practices guidelines" voortgezet, net zoals de discussies over opkomende technologieën en nieuwe uitdagingen op het terrein van wapenexportcontrole.

Nederland heeft ook in het verslagjaar actief meegewerkt aan het Arrangement. Zo heeft Nederland als gebruikelijk in alle openbaarheid data verschaft over wat aan andere WA-partners én aan niet WA-partners wordt geleverd, terwijl sommige WA-partners er aan hechten om die informatie-uitwisseling te beperken tot leveranties aan niet-WA-partners. Nederland zet zich consequent in voor het vergroten van de transparantie. Het gaat het er uiteindelijk om te bezien waar we met inmiddels 41 partners tot gezamenlijke conclusies kunnen komen over hoe we de exportcontrole het beste kunnen inrichten en implementeren. Nederland heeft daarnaast ook informatie uitgewisseld over de Nederlandse regelgeving en praktijk naar aanleiding van door WA-partners opgestelde vragenlijsten over onder meer de controle op uitvoer van dual use goederen, de verlening van tussenhandeldiensten en MANPADS (draagbare luchtafweerraketten). Die inzet bleek verder ook uit het feit dat Nederland in 2012 voor het tweede jaar op rij het Voorzitterschap op zich heeft genomen van de *Licensing and Enforcement Officers Meeting (LEOM)*.

Meer informatie over de "best practises guidelines", de uitgangspunten, doeleinden en actuele ontwikkelingen van het WA, alsook de teksten van de openbare documenten, is te vinden op de website www.wassenaar.org.

9. Exportcontrole en dual-use goederen

Tijdens het AO wapenexportbeleid op 5 juli 2012 gaf de Tweede Kamer te kennen graag meer informatie te krijgen over het exportcontrolebeleid en de ontwikkelingen op het gebied van dual-use goederen. In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de beleidsuitgangspunten en de belangrijkste ontwikkelingen in de relevante exportcontroleregimes en in de EU Raadswerkgroep voor dual-use goederen.

Raadswerkgroep dual-use

Op 7 november 2011 heeft de Europese Commissie een voorstel gedaan om een aantal bepalingen in de dual-use verordening⁹ te wijzigen, zodat het mogelijk wordt om de goederenlijsten in de bijlage voortaan via een gedelegeerde handeling te wijzigen. Op dit moment gebeurt dat via de normale wetgevingsprocedure, wat veel tijd kost. De afzonderlijke exportcontroleregimes zijn

---

⁹ Verordening (EG) Nr. 428/2009 zie: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2009R0428:20120615:NL:PDF>

verantwoordelijk voor het onderhouden van de eigen goederenlijsten, dus ligt het voor de hand om het consolideren van die afzonderlijke lijsten tot bijlage I van de dual-use verordening via een gedelegeerde handeling te doen. In 2012 is dit voorstel veelvuldig besproken in de Raadswerkgroep dual-use. Op dit moment bevindt het voorstel zich in het stadium van triloog tussen Europese Commissie, Europees Parlement en het Voorzitterschap namens de Raadswerkgroep. Naar verwachting zal het voorstel in het najaar van 2013 tot definitieve wijziging van de verordening leiden.

Op 7 januari 2012 werd verordening 1232/2011 van kracht. Deze verordening introduceert 5 nieuwe Europese Algemene Vergunningen, waarmee de uitvoer van deze goederen vereenvoudigd wordt, als de exporteur aan specifieke voorwaarden voldoet.

UAV EU 001 - Uitvoer naar Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, met inbegrip van Liechtenstein, en de Verenigde Staten

Uitgezonderde goederen: alle in bijlage IV vermelde producten, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001, 1A102, 1C351, 1C352, 1C353, 1C354, 7E104, 9A009a, 9A117.

Bestemmingen: Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, met inbegrip van Liechtenstein, Verenigde Staten (materieel gelijk aan de bestaande CAV EU 001. Alleen is Liechtenstein expliciet aan de reikwijdte toegevoegd).

UAV EU 002 - Uitvoer van bepaalde producten naar bepaalde bestemmingen

Goederen: 1A001, 1A003, 1A004, 1C003b-c, 1C004, 1C005, 1C006, 1C008, 1C009, 2B008, 3A001a3, 3A001a6-12, 3A002c-f, 3C001, 3C002, 3C003, 3C004, 3C005, 3C006.

Bestemmingen: Argentinië, Kroatië, IJsland, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Turkije.

UAV EU 003 - Uitvoer na reparatie/vervanging

Uitgezonderde goederen: alle in bijlage IIg vermelde producten, alle producten in de secties D en E van bijlage 1; 1A002a, 1C012a, 1C227, 1C228, 1C229, 1C230, 1C231, 1C236, 1C237, 1C240, 1C350, 1C450, 5A001b5, 5A002a2 tot en met 5A002a9, 5B002, 6A001a2a1, 6A001a2a5, 6A002a1c, 6A008I3, 8A001b, 8A001d, 9A011.

Bestemmingen: Albanië, Argentinië, Bosnië en Herzegovina, Brazilië, Chili, China (met inbegrip van Hongkong en Macau), Kroatië, De voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Franse overzeese gebieden, IJsland, India, Kazachstan, Mexico, Montenegro, Marokko, Rusland, Servië, Singapore, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Tunesië, Turkije, Oekraïne, Verenigde Arabische Emiraten.

UAV EU 004 - Tijdelijke uitvoer voor tentoonstelling of beurs

Uitgezonderde goederen: alle in bijlage IIg vermelde producten, alle producten in de secties D en E van bijlage 1; 1A002a, 1C002.b.4, 1C010, 1C012.a, 1C227, 1C228, 1C229, 1C230, 1C231, 1C236, 1C237, 1C240, 1C350, 1C450, 5A001b5, 5A002a2 tot en met 5A002a9, 5B002*, 6A001, 6A002a, 6A008I3, 8A001b, 8A001d, 9A011.

Bestemmingen: Albanië, Argentinië, Kroatië, Bosnië en Herzegovina, Brazilië, Chili, China (met inbegrip van Hongkong en Macau), de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, de Franse overzeese gebieden, IJsland, India, Kazachstan, Mexico, Montenegro, Marokko, Rusland, Servië, Singapore, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Tunesië, Turkije, Oekraïne, de Verenigde Arabische Emiraten.

UAV EU 005 - Telecommunicatie

Goederen: 5A001b2, 5A001c en d, 5B001, 5D001, 5E001a.

Bestemmingen: Argentinië, China (met inbegrip van Hongkong en Macau), Kroatië, India, Rusland, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Turkije, Oekraïne.

UAV EU 006 – Chemicaliën

Goederen: 1C350-01 t/m 03, 05 t/m 22, 24 t/m 28, 30 t/m 63; 1C450a-04 t/m 07; 1C450b-01 t/m 06, 08.

Bestemmingen: Argentinië, Kroatië, IJsland, Zuid-Korea, Turkije, Oekraïne.

Nuclear Suppliers Group (NSG)

Tijdens de plenaire vergadering van de NSG in Christchurch (juli 2010), heeft de NSG besloten een grondige herziening van de controlelijsten te initiëren. De beide controlelijsten van de NSG waren sinds hun inceptie in 1975 en 1991 nauwelijks herzien, terwijl er – ook op het gebied van nucleaire toepassingen – veel technische ontwikkelingen zijn. De *dedicated meeting of technical experts (DMTE)* wordt voorgezeten door Nederland. Tijdens de plenaire vergadering in juni 2012 in Seattle zijn de eerste resultaten van de DMTE bekrachtigd.

Australia Group (AG)

De Australië Groep, het regime dat zich vooral inzet voor het tegengaan van de verspreiding van chemische en biologische wapens, komt elk jaar in juni bijeen in Parijs. In 2012 werd de agenda van de AG beheerst door de zorgen ten aanzien van het chemisch wapenprogramma van Syrië. Het resultaat van deze aandacht was een lijst met goederen en chemicaliën, waarvoor in Europa via de sanctieverordening Syrië een verbod of vergunningplicht voor de export geldt. Op 1 april 2013 heeft Nederland via de ministeriële Regeling goederen voor tweërlei gebruik Syrië, een aanvullende lijst met chemicaliën onder vergunningplicht gebracht. Deze lijst is nadien nog verder aangevuld. Op 23 juli 2013 werden deze chemicaliën toegevoegd aan de sanctieverordening Syrië.

Missile Technology Control Regime (MTCR)

MTCR is een exportcontroleregime dat toeziet op overbrengingsmiddelen (ballistische raketten) voor massavernietigingswapens. Het voorzitterschap van dit regime rouleert onder de aangesloten landen en werd in 2012 van Argentinië overgenomen door Duitsland. Tijdens de plenaire bijeenkomst in Berlijn zijn kleine aanpassingen in de goederenlijst overeengekomen. De raketprogramma's van Iran en Noord-Korea zijn en blijven reden tot zorg.

Onderwerpen die in elk regime aan de orde zijn geweest zijn *brokering* (tussenhandel) en *transit* (doorvoer). Mede op basis van resolutie 1540 van de VN-veiligheidsraad, moeten landen over effectieve exportcontrole beschikken, waaronder controle op doorvoer en tussenhandel. Via de aanpassing van de dual-useverordening in 2009, hebben de Europese lidstaten deze verplichtingen al geïmplementeerd.

Daarnaast wordt in de verschillende regimes ook gesproken over de mogelijke toetreding van nieuwe leden. Het Wassenaar Arrangement en de NSG hebben in 2012 Mexico als lid toegelaten.

10. Wapenbeheersing

Op gebied van wapenbeheersing spelen diverse onderwerpen die relevant zijn voor het wapenexportbeleid. Hieronder vallen activiteiten met betrekking tot kleine en lichte wapens, het VN-wapenhandelsverdrag en het VN-Wapenregister.

Clustermunitie

Nederland heeft op 23 februari 2011 het Verdrag inzake Clustermunitie geratificeerd, waarmee het op 1 augustus 2011 voor ons land in werking is getreden. Per juni 2013 zijn er 83 staten partij bij het verdrag (12 meer dan in juni 2012) en hebben 29 andere landen het verdrag getekend maar nog niet geratificeerd. Sinds 1 januari 2013 geldt in Nederland een verbod op directe investeringen door financiële instellingen in clustermunitie.

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SGVN) en de president van het Internationale Rode Kruis hebben het verdrag omschreven als een nieuwe standaard in het humanitair oorlogsrecht. Het Nederlandse kabinet sluit zich hierbij aan. Nederland heeft in de geëigende multilaterale fora universalisering van dit verdrag bepleit, zoals tijdens de Algemene Vergadering van de VN. Ook was Nederland van 11 tot 14 september 2012 vertegenwoordigd bij de derde bijeenkomst van Staten Partijen, die afgelopen jaar in Oslo werd gehouden, waar onder meer kon worden aangekondigd dat de vernietiging van de eigen voorraden clustermunitie inmiddels is voltooid.

Landmijnen

Nederland heeft deelgenomen aan de bijeenkomst van Staten Partijen bij het anti-personeels landmijnenverdrag (Ottawa-verdrag), die in december 2012 werd gehouden in Genève. Tijdens deze bijeenkomst is Nederland benoemd tot voorzitter van het Comité over *Mine Clearance* wat inhoudt dat Nederland in 2013 onder meer de bijeenkomsten van het Comité voorziet waarin de verzoeken van Staten Partijen tot verlenging van de ruimingstermijn worden besproken. In 2012 besteedde Nederland, evenals in eerdere jaren, ongeveer €15 miljoen aan ontmijningsprojecten wereldwijd en is daarmee een van de grootste donoren op dit gebied.

Kleine en lichte wapens (SALW)

Nederland zet zich blijvend in om de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens en daaraan gerelateerde munitie tegen te gaan. De Nederlandse inzet heeft ten doel om het aantal slachtoffers van gewapend geweld, gewapende conflicten en criminaliteit te verminderen en daarmee bij te dragen aan veiligheid en stabiliteit, als voorwaarde voor duurzame ontwikkeling en het bereiken van de doelstellingen op gebied van armoedebestrijding.

De aanpak van de kleine wapens problematiek is een belangrijk onderwerp binnen het wapenbeheersingsterrein. De afgelopen jaren hebben voornamelijk in het teken gestaan van enerzijds ontwikkelingen op het multilaterale vlak, en anderzijds steun voor projecten ten aanzien van veilige opslag, wapenvernietiging, *stockpile management* en aanverwante technische onderwerpen. Er zijn tal van internationale en regionale afspraken uit de multilaterale inspanningen voortgekomen, zoals het overkoepelende "VN actieprogramma voor kleine wapens" (2001), en de *Geneva Declaration on Armed Violence and Development* (2006). Nederland heeft ook in 2012 een actieve rol gespeeld om deze afspraken verder uit te werken en te concretiseren. Hierbij is nauw samengewerkt met (lokale) NGO's en onderzoeksorganisaties in bijvoorbeeld Burundi, Midden Amerika en Somalië.

- VN-Actieprogramma

Op grond van het VN-Actieprogramma zijn staten gehouden om zich op nationaal, regionaal en internationaal niveau actief in te zetten op het gebied van kleine wapens. Hieronder vallen onder meer de ontwikkeling en implementatie van wapenwetgeving, de vernietiging en veilige opslag van (overtollige) wapens en munitie, een verbeterde samenwerking tussen staten – o.a. bij het identificeren en traceren van illegale wapens – en het assisteren en ondersteunen van landen en regio's die over onvoldoende capaciteit beschikken om de maatregelen zoals genoemd in het VN-Actieprogramma te implementeren.

In 2012 is de tijdens de Tweede Toetsingsconferentie het herziene VN Actieprogramma met consensus aangenomen in New York. Nederland heeft aandacht gevraagd voor het inbedden van vraaggerichte programma's, afgestemd op de behoeften van ontvangende landen. Naast het belang van technische afspraken en informatiedeling, is de rol van regionale organisaties, NGO's en kennis-organisaties door Nederland onderschreven. Tevens heeft Nederland aandacht gevraagd voor de positie van vrouwen in situaties van gewapend geweld en het belang van actieve deelname van vrouwen op het terrein van ontwapening.

- Geneva Declaration on Armed Violence and Development

Door ondertekening van deze Verklaring in 2006 geeft Nederland uitdrukking aan de visie van Nederland dat gewapend geweld een grote belemmering vormt voor ontwikkeling. Nederland is betrokken bij de verdere ontwikkeling van de beginselen van deze verklaring. Het belang van de koppeling tussen bestrijding van gewapend geweld en het behalen van ontwikkelingsdoelstellingen – en derhalve ook de Millennium Ontwikkelingsdoelen¹⁰ – is internationaal erkend en meer dan 100 landen hebben de verklaring ondertekend. Nederland heeft zich ook gedurende 2012 ingezet (in verschillende fora en via onderzoeksorganisaties die worden ondersteund) voor het meetbaar maken van de relaties, impact en wereldwijde kosten van gewapend geweld.

- EU Kleine Wapens

De lidstaten van de EU rapporteren jaarlijks over nationale activiteiten ter uitvoering van het Gemeenschappelijk Optreden 2002/589/GBVB inzake de bijdrage van de Europese Unie aan de bestrijding van de destabiliserende accumulatie en verspreiding van handvuurwapens en lichte wapens. De nationale verslagen en de EU- activiteiten worden samengevoegd in een jaarlijks gezamenlijk rapport¹¹ waaraan Nederland jaarlijks bijdraagt. Het belang van Europese samenwerking bij het tegengaan van de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens is tijdens 2012 door Nederland uitgedragen en deze samenwerking heeft mede bijgedragen aan het Herziene VN Actieprogramma.

- OVSE Kleine wapens

Nederland ondersteunt de aanpak van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) om verspreiding en accumulatie van illegale kleine en lichte wapens tegen te gaan. Nederland heeft zich gecommitteerd informatie uit te wisselen over kleine en lichte wapens via het Actieprogramma FSC.DEC/2/10.

---

¹⁰ Dit zijn internationale afspraken over acht concrete ontwikkelingsdoelen die in 2015 moeten zijn gehaald.

¹¹ Rapportages worden gepubliceerd via de Exportcontrole website van de Europese Unie: (directe link http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=1484&lang=nl&mode=g)

VN-wapenhandelsverdrag

In juli 2012 vond de eerste diplomatieke conferentie over een wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty; ATT) plaats in New York, na een voorbereidend proces dat in 2006 was begonnen. Tijdens deze conferentie bleek brede consensus over een verdragstekst nog niet haalbaar. Wel werd de basis voor een sterke verdragstekst gelegd. Nederland heeft tijdens de onderhandelingen een actieve rol gespeeld, onder meer als voorzitter van één van de twee Sub Comités waarin de concept-verdragstekst werd opgesteld. Ook heeft veelvuldig contact plaatsgevonden met NGO's en het Nederlandse bedrijfsleven over de inzet van Nederland tijdens deze onderhandelingen.

Inmiddels is het verdrag (na een tweede diplomatieke conferentie in maart 2013) aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN en opengesteld voor ondertekening. Het ATT reguleert de internationale wapenhandel en stelt toetsingscriteria vast voor wapenexport. De toetsingscriteria uit het ATT komen overeen met een aantal van de criteria zoals die reeds gelden onder het EU GS: internationale embargo's, geen medewerking aan schendingen van het internationaal oorlogsrecht, mensenrechten criterium, omleidingsrisico.

Het verdrag levert een belangrijke bijdrage aan de internationale veiligheid en stabiliteit. Op 3 juni 2013 heeft Nederland samen met 66 andere VN lidstaten dit belangrijke verdrag getekend. Ook draagt Nederland via een speciaal VN-fonds bij aan de implementatie van het ATT in ontwikkelingslanden. Nadere info over inhoud en totstandkoming van het verdrag treft u aan in Kamerbrief 22 054 nr 220 van 24 april 2013.

Openheid in bewapening en het VN-Wapenregister

Het VN-Wapenregister, in 1991 mede op initiatief van Nederland in het leven geroepen, geeft op jaarbasis informatie over het land van uitvoer van militaire goederen (het eventuele land van doorvoer) en het land van invoer, alsmede de omvang van de goederenstromen verdeeld over de categorieën: I. gevechtstanks, II. pantsergevechtsvoertuigen, III. zware artilleriesystemen, IV. gevechtsvliegtuigen, V. gevechtshelikopters, VI. oorlogsschepen, VII. raketten en raketwerpers.

Sinds de instelling van het Register hebben 173 landen, waaronder Nederland, op enig moment aan het Register gerapporteerd, waaronder alle belangrijke wapenproducerende, importerende en exporterende landen. Het streven blijft om universele, consistente deelname te bereiken. Het VN-Wapenregister is een instrument dat transparantie bevordert, en daarmee het ontstaan van excessieve voorraden conventionele wapens tegen gaat. Dergelijke ophoping van wapens leidt immers gemakkelijk tot destabilisering van landen en regio's.

Het *United Nations Office for Disarmament Affairs* (UNODA) is verantwoordelijk voor het compileren van de data die door Staten wordt aangeleverd. In 2012 ontving UNODA 51 nationale rapportages, waaronder 25 'nil reports'. De 51 rapportages zijn er 21 minder dan in 2010, toen er sprake was van het laagste aantal bijdragen sinds de instelling van het VN-Wapenregister in 1991. Dit is een zorgwekkende tendens. De effectiviteit van het Register valt of staat met wereldwijde participatie. Daarom vindt Nederland het van groot belang dat landen hun opgave indienen – ook al is dat een 'nil report' op het moment dat er in het bewuste jaar geen sprake was van im- of export in één van de categorieën.

Tegelijkertijd dient de werking van het Register opnieuw gezien te worden in het licht van het VN-wapenhandelsverdrag (ATT). Onder het ATT ontstaat ook een rapportageverplichting over wapenexport onder de categorieën van het register, plus kleine en lichte wapens. Het is van belang om het register in stand te houden voor die landen die nog niet (direct) zullen toetreden tot het ATT. Voorkomen moet tevens worden dat dubbele rapportages noodzakelijk zijn voor landen.

Tweemaal in de drie jaar wordt door Nederland de AVVN-resolutie *Transparency in Armaments* ingediend, die traditioneel kan rekenen op de steun van een grote meerderheid van de VN-lidstaten. Deze resolutie zorgt ervoor dat één keer in de drie jaar een groep regeringsexperts bijeenkomt ter evaluatie en verdere ontwikkeling van het VN-wapenregister. In 2012 heeft Nederland een procedureel besluit ingediend in de AVVN waarmee de bijeenkomst van de groep regeringsexperts werd uitgesteld tot na de slotconferentie over het ATT. Nederland zit sinds 2013 niet meer in deze groep, aangezien het principe van roulatie andere landen ook de kans biedt om deel te nemen.

Rapportage over kleine en lichte wapens (SALW)

Sinds 2006 kan bovendien op vrijwillige basis gerapporteerd worden over de in- en uitvoer van kleine en lichte wapens. Inmiddels hebben 80 Staten, waaronder Nederland, minimaal één keer gerapporteerd over hun in- en uitvoer van kleine en lichte wapens. In 2012 bedroeg het aantal nationale rapportages dat deze SALW-categorie apart vermeldt ruim de helft van het totaal aantal rapportages. De doelstelling van Nederland blijft de toevoeging van "kleine en lichte wapens" als volwaardige achtste categorie aan het Register.

VN-transparantie in wet- en regelgeving

Sinds 2002 diende Nederland jaarlijks de AVVN-resolutie *National legislation on transfer of arms, military equipment and dual-use technology* in en sinds 2005 gebeurt dat om het jaar. Met deze resolutie, die in 2011 met consensus werd aangenomen, worden VN-lidstaten opgeroepen om informatie betreffende hun nationale wetgeving op het gebied van wapenexport uit te wisselen. In het kader van deze resolutie is tevens een elektronische VN-database in het leven geroepen. Hier kunnen de uitgewisselde wetteksten en overige informatie in worden opgenomen en zijn deze gemakkelijk te raadplegen. Inmiddels bevat deze database bijdragen van 54 landen, waaronder Nederland. Ook dit register kan mogelijk gekoppeld gaan worden aan de rapportageverplichtingen onder het ATT, waaronder landen eveneens verplicht worden te rapporteren over hun wetgeving op het terrein van wapenexport.

**Bijlage 1: Overzichten van de waarde van de in het jaar 2012
afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen
per categorie goederen en per land van eindbestemming.**

Inleiding

De totale waarde van de afgegeven vergunningen in 2012 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 941,03 miljoen. Dat is een stijging van iets meer dan 30% ten opzicht van het voorgaande jaar, toen de totale waarde op € 715,04 miljoen uitkwam en dichterbij de totale waarde van € 1.046,96 uit 2010. De € 941,03 miljoen voor 2012 behoeft toelichting, want bijna 37% van die waarde hangt samen met een vergunning die het ministerie van Defensie voor uitvoer naar Duitsland heeft aangevraagd. Het betrof een vergunning om aanzienlijke hoeveelheden munitie (klein- en grootkaliber), onderdelen van munitie, springladingen, anti-tank raketten, anti-tank mijnen en onderdelen van raketten en mijnen door tussenkomst van het NATO Support Agency te laten demilitariseren, ofwel door vernietiging dan wel door ontmanteling tot het niveau van grondstoffen. In de aangeboden goederenlijst vermeldde het ministerie van Defensie bij elk goed de administratieve waarde. Opgeteld kwam dat tot ruim € 342 miljoen en dat is als totale waarde op de vergunning vermeld. Dat bedrag is echter geenszins te beschouwen als opbrengst. Het ministerie van Defensie legt zelfs toe op deze massale demilitarisering. Omdat het om 1066 verschillende typen goederen ging is voor de rapportage geen uitsplitsing gemaakt naar munitie en onderdelen en componenten voor "wapens en munitie", maar is er voor gekozen de hele waarde onder te brengen in de rapportagecategorie onderdelen en componenten voor "wapens en munitie", categorie A10 (zie: Tweede helft 2012, tabel 1).

Door de hierboven beschreven vergunning van het ministerie van Defensie staat Duitsland met een totale waarde van ruim € 375 miljoen dan ook met afstand bovenaan de top 5 van de belangrijkste bestemmingen in het verslagjaar. Op de tweede plaats staat de bestemming "Overig NAVO" met een totale waarde van ruim € 209 miljoen, doorgaans opgebouwd uit de waarde van globale vergunningen voor toelevering aan materieelsamenwerkingsprogramma's, zoals de NH-90 helikopter of de Evolved Sea Sparrow Missile. Op de derde plaats staat de Verenigde Staten met een waarde van ruim € 78 miljoen, die evenals voorgaande jaren vooral is opgebouwd uit vergunningen voor leveranties van onderdelen voor gevechtsvliegtuigen en vergunningen voor delen van lanceerinrichtingen voor luchtverdedigingsraketten. Op de vierde plaats staat Qatar met een waarde van ruim € 40 miljoen, die vrijwel geheel is toe te schrijven aan een vergunning voor de levering van delen van radar en C3-systemen aan de Qatarese marine. Op de vijfde plaats ten slotte staat Algerije met een waarde van ruim € 34 miljoen, die vrijwel geheel is toe te schrijven aan een vergunning voor levering van elektronicaboxen aan een Duitse fabrikant, die deze zal inbouwen in pantservoertuigen voor het Algerijnse leger. Soms moet in de rapportage vanuit het oogpunt van consistentie een niet helemaal voor de hand liggende keuze gemaakt worden. In de tabel voor het tweede halfjaar van 2012 en dus ook in de tabel voor totaal 2012 komt Afghanistan voor als land van bestemming. Het ging daarbij om militaire communicatie apparatuur voor aldaar gelegerde Italiaanse troepen.

De vergunningwaarde voor de uitvoer van militaire goederen vormde minder dan 0,22% van de totale waarde van de Nederlandse uitvoer van goederen in 2012 (€ 431,4 miljard). Voor de internationale vergelijking van dit percentage is het van belang te weten dat in Nederland niet alleen de uitvoer van het Nederlandse bedrijfsleven vergunningplichtig is, maar dat de overheid zelf ook een vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet aanvragen. Alleen het eigen

materieel van Nederlandse legeronderdelen dat voor oefeningen of internationale operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de uitvoervergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is – anders dan in sommige andere landen – dus wel opgenomen in de cijfers.

Methodologie

De hierna gemelde waarden zijn gebaseerd op de waarde van de vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen, die zijn afgegeven in de periode waarover verslag wordt uitgebracht. De vergunningwaarde geeft de maximum exportwaarde aan, welke op het moment van publicatie evenwel niet behoeft te corresponderen met de daadwerkelijk gerealiseerde exporten. Vergunningen voor tijdelijke uitvoer zijn in de rapportage buiten beschouwing gelaten, daar aan deze vergunningen een verplichting tot wederinvoer is gekoppeld. Hierbij gaat het vooral om zendingen voor demonstratie- of tentoonstellingsdoeleinden. Vergunningen voor proef- of monsterzendingen worden overigens wel opgenomen in de rapportage, omdat vanwege de aard van deze exporten geen verplichting tot wederinvoer wordt opgelegd. Vergunningen voor goederen die na reparatie in Nederland retour worden gezonden, worden evenmin in de rapportage opgenomen. Het moet dan echter wel gaan om eerder vanuit Nederland geleverde goederen, waarvan de waarde bijgevolg in een eerdere rapportage is opgenomen. Opname van deze zogenoemde 'retour-na-reparatie' vergunningen zou immers tot dubbeltelling leiden. Om dezelfde reden komen vergunningen waarvan de looptijd wordt verlengd niet terug in de rapportage. Hetzelfde geldt ten slotte voor vergunningen die worden vervangen in verband met, bijvoorbeeld, een adreswijziging van de ontvanger. Indien een verlengings- of vervangingsvergunning met een hogere waarde dan de oorspronkelijke vergunning wordt afgegeven, wordt die meerwaarde uiteraard wél gerapporteerd.

Bij de indeling van de vergunningwaarde voor individuele transacties in het overzicht van de waarde per categorie militaire goederen moesten in veel gevallen bijgeleverde reservedelen en installatiekosten als onderdeel van de waarde van complete systemen genoteerd worden. De waarde van vergunningen voor een eerste levering van een systeem wordt vaak gebaseerd op de contractwaarde, waarin ook zaken als installatie en levering van een aantal reservedelen kunnen zijn meegenomen. De waarde van vergunningen voor naleverantie van onderdelen is opgenomen in de categorieën A10 of B10. Ten slotte moest er ten behoeve van het overzicht van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen een keuze worden gemaakt met betrekking tot de indeling van subsystemen. Daarbij is geopteerd voor een uitsplitsing op basis van de vraag in hoeverre een subsysteem als onafhankelijk of multifunctioneel systeem te beschouwen is. Dit is met name van belang voor de indeling van vergunningen voor de uitvoer van militaire elektronica. Indien een dergelijk product slechts een maritieme toepassing kent, zijn de betrokken subsystemen en de onderdelen daarvoor ingedeeld in de categorie A10, als onderdelen voor de categorie A6 'oorlogsschepen'. Indien een dergelijk product niet evident aan een van de eerste zeven subcategorieën van de hoofdcategorie A is gekoppeld, zal het zijn ingedeeld in subcategorie B4 of B10.

2012 (1^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2012 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2012(1) waarde in mln euro's
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	-
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	0,05
4. Gevechtsvliegtuigen	-
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	-
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,20
9. Munitie en explosieven	3,82
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	241,89
Totaal Cat. A	245,96

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2012 (1) waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	-
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	11,70
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	1,49
7. Producten voor bepantsering en bescherming	0,07
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,18
9. Militaire technologie en programmatuur	3,54
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	44,08
Totaal Cat. B	61,06
Totaal Cat. A + B	307,02

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2012
per land van bestemming

2012 (1^e helft) waarde in mln euro's					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Argentinië	0,08	A10	-	-	0,08
Australië	6,77	A8, A9, A10	0,05	B9, B10	6,82
Bangladesh	0,29	A10	-	-	0,29
Bonaire	0,01	A8, A10			0,01
Botswana	-	-	0,08	B7	0,08
Brazilië	-	-	0,01	B10	0,01
Bulgarije	-	-	0,02	B10	0,02
Canada	9,64	A10	-	-	9,64
Chili	0,10	A10	0,21	B10	0,31
Denemarken	0,51	A8, A10	0,25	B4, B9	0,76
Duitsland	9,84	A8, A9, A10	4,08	B6, B8, B9, B10	13,92
Frankrijk	2,29	A3, A8, A9, A10	0,59	B4, B9, B10	2,88
Griekenland	-	-	0,47	B10	0,47
Hongarije	-	-	0,13	B4	0,13
India	0,32	A10	0,31	B9, B10	0,63
Italië	0,07	A8, A10	0,05	B9	0,12
Japan	0,37	A10	-	-	0,37
Jordanië	0,03	A10	-	-	0,03
Kosovo	0,01	A9	-	-	0,01

Maleisië	-	-	0,12	B9, B10	0,12
Mexico	-	-	0,32	B8, B9	0,32
Noorwegen	2,19	A9, A10	0,29	B10	2,48
Oman	-	-	0,07	B9, B10	0,07
Oostenrijk	0,20	A8, A10	-	-	0,20
Pakistan	0,24	A10	-	-	0,24
Polen	1,92	A8, A9, A10	-	-	1,92
Portugal	0,03	A10	0,50	B6	0,53
Qatar	0,12	A10	0,10	B10	0,22
Rusland	-	-	0,15	B4	0,15
Singapore	0,01	A10	0,50	B9, B10	0,51
Spanje	0,07	A8, A10	0,01	B10	0,08
Taiwan	0,02	A10	-	-	0,02
Thailand	10,39	A10	-	-	10,39
Tsjechië	0,18	A8, A9	-	-	0,18
Tunesië	0,12	A10	-	-	0,12
Turkije	1,57	A9, A10	0,39	B4, B9, B10	1,96
USA	39,69	A9, A10	13,16	B4, B9, B10	52,85
VAE	-	-	0,25	B9, B10	0,25
Ver.Koninkrijk	0,19	A8, A9, A10	3,49	B4, B10	3,68
Vietnam	-	-	2,00	B9	2,00
Zuid Afrika	-	-	0,01	B10	0,01
Zuid Korea	0,78	A10	0,13	B9, B10	0,91

Zweden	1,12	A8, A9, A10	4,10	B4, B9, B10	5,22
Zwitserland	0,45	A8, A9, A10	0,12	B10	0,57
Overig NAVO ⁴	156,33	A10	29,10	B4, B10	185,43
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Curaçao, Finland, Litouwen, Slowakije	0,01	A8	-	-	0,01
Totaal	245.96		61.06		307,02

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het eerste halfjaar van 2012

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor "wapens en munitie"), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen. In deze verslagperiode werd echter ook een vergunning ter waarde van bijna € 10,3 miljoen afgegeven voor de levering van elektro-optische vuurleidingsystemen voor een drietal patrouillevaartuigen van de Thaise marine. Ook deze systemen vallen onder de subcategorie A10.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2012 (2^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2012
*per categorie*¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2012 (2) waarde in mln euro's
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	-
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	-
4. Gevechtsvliegtuigen	0,01
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	-
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,26
9. Munitie en explosieven	1,09
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	493,57
Totaal Cat. A	494,93

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2012 (2) waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	0,10
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	66,09
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	0,26
7. Producten voor bepantsering en bescherming	0,49
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,43
9. Militaire technologie en programmatuur	19,14
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	52,57
Totaal Cat. B	139,08
Totaal Cat. A + B	634,01

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2012
per land van bestemming

2012 (2^e helft) waarde in mln euro's					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Afghanistan	-	-	0,02	B4	0,02
Algerije	34,08	A10	-	-	34,08
Bahrein	-	-	0,23	B10	0,23
Bonaire	0,02	A8, A9	-	-	0,02
Brazilië	0,55	A10	1,79	B9	2,34
Canada	2,21	A4, A8, A10	0,23	B9, B10	2,44
Chili	0,36	A10	0,10	B10	0,46
Denemarken	0,05	A8, A10	0,04	B10	0,09
Duitsland	359,18	A4, A8, A9, A10	2,15	B7, B9, B10	361,33
Egypte	8,53	A10	0,80	B10	9,33
Frankrijk	4,15	A8, A9, A10	0,20	B9, B10	4,35
Griekenland	0,13	A10	-	-	0,13
India	0,17	A10	0,77	B8, B9, B10	0,94
Indonesië	0,14	A9	12,69	B10	12,83
Israël	-	-	0,90	B9	0,90
Italië	2,09	A8, A10	2,02	B9	4,11
Japan	1,30	A10	-	-	1,30
Jordanië	-	-	0,01	B10	0,01
Kenia	-	-	0,04	B4	0,04

Koeweit	-	-	0,36	B4	0,36
Maleisië	-	-	6,06	B9, B10	6,06
Marokko	10,00	A10	-	-	10,00
Mexico	-	-	0,28	B4, B8	0,28
Noorwegen	5,98	A8, A10	0,07	B4, B7, B10	6,05
Oman	1,40	A10	-	-	1,40
Pakistan	-	-	0,91	B10	0,91
Polen	0,15	A8, A9, A10	0,74	B10	0,89
Qatar	-	-	40,08	B4, B9	40,08
Rusland	1,53	A10	-	-	1,53
Saoedi Arabië	0,07	A10	6,54	B10	6,61
Singapore	0,67	A10	1,01	B10	1,68
Spanje	0,41	A10	0,85	B6, B9	1,26
Taiwan	7,06	A10	0,08	B9	7,14
Thailand	1,05	A10	0,21	B10	1,26
Turkije	1,65	A8, A10	0,83	B4, B7, B10	2,48
Turkmenistan	-	-	19,25	B4	19,25
Uruguay	-	-	0,10	B10	0,10
USA	19,42	A9, A10	5,90	B4, B9, B10	25,32
VAE	0,32	A10	2,93	B4, B8, B9	3,25
Ver. Koninkrijk	0,30	A8, A9, A10	21,33	B4, B6, B10	21,63
Zuid Afrika	-	-	0,57	B4, B10	0,57
Zuid Korea	10,67	A10	0,51	B10	11,18

Zweden	0,32	A8, A9, A10	2,26	B4,B10	2,58
Zwitserland	1,01	A8, A9, A10	2,29	B10	3,30
Overig NAVO ⁴	20,01	A10	3,85	B9, B10	23,86
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Argentinië, Aruba, Finland, Oostenrijk, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Tsjechië.	0,03	A8, A9, A10	-	-	0,03
Totaal	494,93		139,08		634,01

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het tweede halfjaar van 2012

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor "wapens en munitie"), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen. In deze subcategorie worden echter ook leveranties van (delen van) radarapparatuur ondergebracht, indien deze apparatuur dermate geïntegreerd wordt in schepen dat zij daar onderdeel van uitmaakt. Van belang voor deze verslagperiode is een vergunning voor het ministerie van Defensie voor uitvoer naar Duitsland van aanzienlijke hoeveelheden munitie (klein- en grootkaliber), onderdelen van munitie, springladingen, anti-tank raketten, anti-tank mijnen en onderdelen van raketten en mijnen. Dit materieel dat in Duitsland gedemilitariseerd wordt stond voor ruim € 342 miljoen in de boeken van Defensie en dat is dus de waarde die aan de vergunning is gegeven.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen, zoals de NH90 helikopter en het Boxer pantservoertuig.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers. Zoals bij de cijfers over eerdere perioden al werd toegelicht, wordt deze post ook gebruikt voor uitvoervergunningen voor goederen die na bewerking in het buitenland de eindbestemming Nederland zullen krijgen.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2012 (Totaal)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2012
per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2012 waarde in mln euro's
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	-
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	0,05
4. Gevechtsvliegtuigen	0,01
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	-
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,46
9. Munitie en explosieven	4,91
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	735,46
Totaal Cat. A	740,89

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2012 waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	0,10
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	77,79
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	1,75
7. Producten voor bepantsering en bescherming	0,56
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,61
9. Militaire technologie en programmatuur	22,68
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	96,65
Totaal Cat. B	200,14
Totaal Cat. A + B	941,03

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2012
per land van bestemming

2012 (Totaal) waarde in mln euro's					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Afghanistan	-	-	0,02	B4	0,02
Algerije	34,08	A10	-	-	34,08
Argentinië	0,08	A10	-	-	0,08
Australië	6,77	A8, A9, A10	0,05	B9, B10	6,82
Bahrein	-	-	0,23	B10	0,23
Bangladesh	0,29	A10	-	-	0,29
Bonaire	0,03	A8, A9, A10	-	-	0,03
Botswana	-	-	0,08	B7	0,08
Brazilië	0,55	A10	1,80	B9, B10	2,35
Bulgarije	-	-	0,02	B10	0,02
Canada	11,85	A4, A8, A10	0,23	B9, B10	12,08
Chili	0,46	A10	0,31	B10	0,77
Denemarken	0,56	A8, A10	0,29	B10	0,85
Duitsland	369,02	A4, A8, A9, A10	6,23	B6, B7, B8, B9, B10	375,25
Egypte	8,53	A10	0,80	B10	9,33
Frankrijk	6,44	A3, A8, A9, A10	0,79	B9, B10	7,23
Griekenland	0,13	A10	0,47	-	0,60
Hongarije	-	-	0,13	B4	0,13
India	0,49	A10	1,08	B8, B9, B10	1,57

Indonesië	0,14	A9	12,69	B10	12,83
Israël	-	-	0,90	B9	0,90
Italië	2,16	A8, A10	2,07	B9	4,23
Japan	1,67	A10	-	-	1,67
Jordanië	0,03	A10	0,01	B10	0,04
Kenia	-	-	0,04	B4	0,04
Koeweit	-	-	0,36	B4	0,36
Kosovo	0,01	A9	-	-	0,01
Maleisië	-	-	6,18	B9, B10	6,18
Marokko	10,00	A10	-	-	10,00
Mexico	-	-	0,60	B4, B8, B9	0,60
Noorwegen	8,17	A8, A9, A10	0,36	B4, B7, B10	8,53
Oman	1,40	A10	0,07	B9, B10	1,47
Oostenrijk	0,20	A8, A10	-	-	0,20
Pakistan	0,24	A10	0,91	B10	1,15
Polen	2,07	A8, A9, A10	0,74	B10	2,81
Portugal	0,03	A10	0,50	B6	0,53
Qatar	0,12	A10	40,18	B4, B9	40,30
Rusland	1,53	A10	0,15	B4	1,68
Saoedi Arabië	0,07	A10	6,54	B10	6,61
Singapore	0,68	A10	1,51	B10	2,19
Spanje	0,48	A8, A10	0,86	B6, B9, B10	1,34
Taiwan	7,08	A10	0,08	B9	7,16

Thailand	11,44	A10	0,21	B10	11,65
Tsjechië	0,18	A8, A9	-	-	0,18
Tunesië	0,12	A10	-	-	0,12
Turkije	3,22	A8, A9, A10	1,22	B4, B7, B9, B10	4,44
Turkmenistan	-	-	19,25	B4	19,25
Uruguay	-	-	0,10	B10	0,10
USA	59,11	A9, A10	19,06	B4, B9, B10	78,17
VAE	0,32	A10	3,18	B4, B8, B9, B10	3,50
Ver. Koninkrijk	0,49	A8, A9, A10	24,82	B4, B6, B10	25,31
Vietnam	-	-	2,00	B9	2,00
Zuid Afrika	-	-	0,58	B4, B10	0,58
Zuid Korea	11,45	A10	0,64	B10	12,09
Zweden	1,44	A8, A9, A10	6,36	B4, B10	7,80
Zwitserland	1,46	A8, A9, A10	2,41	B10	3,87
Overig NAVO ⁴	176,34	A10	32,95	B4, B9, B10	209,29
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Aruba, Curaçao, Finland, Litouwen, Roemenië, Slovenië, Slowakije.	0,04	A8, A9, A10	-	-	0,04
Totaal	740,89		200,14		941,03

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van 2012 (Totaal)

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

^{2,3} Voor een toelichting over de belangrijkste leveranties die in het verslagjaar onder de categorieën A10 en B10 vielen, zij verwezen naar de verklarende voetnoten bij de tabellen over de 1e helft 2011 en de 2e helft 2011.

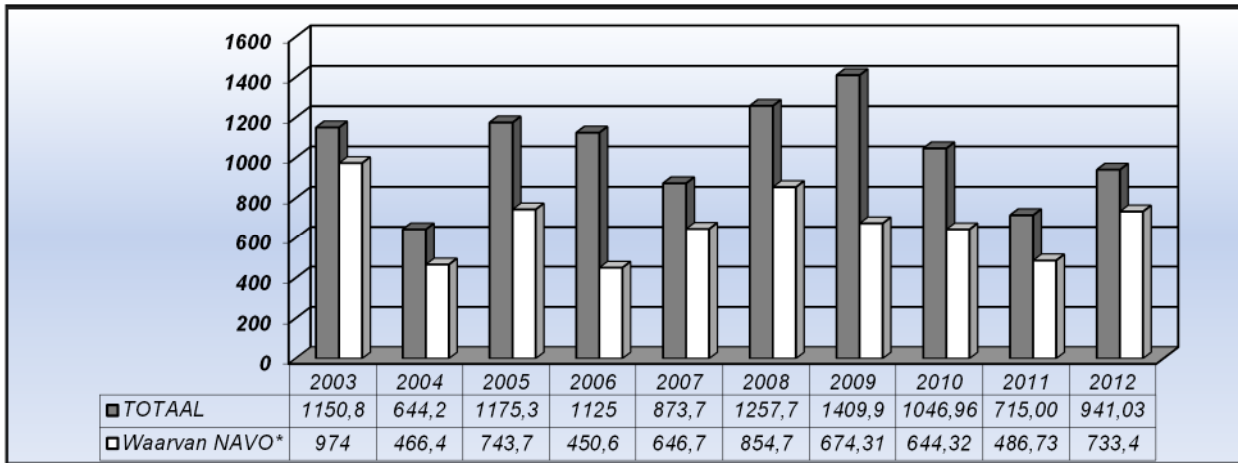

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers. Zoals bij de cijfers over eerdere perioden al werd toegelicht, wordt deze post ook gebruikt voor uitvoervergunningen voor goederen die na bewerking in het buitenland de eindbestemming Nederland zullen krijgen.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

Bijlage 2: Ontwikkeling Nederlandse wapenexport 2003 - 2012

(waarde afgegeven vergunningen in miljoenen euro's)

* in 2012 waren de volgende 28 landen lid van de NAVO:

Albanië, België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Kroatië, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en IJsland.

**Bijlage 3: Waarde van afgegeven vergunningen voor de doorvoer
van militaire goederen in 2012 ¹**
(in miljoenen Euro)

land van bestemming	Cat.A	Specificatie	Cat.B	Specificatie	Totaal
Chili	0,06	A10	0,09	B4	0,96
Ecuador			0,05	B10	0,05
Frankrijk	0,30	A9	7,87	B2	8,17
Indonesië	0,07	A10	0,31	B5	0,38
Israël	0,11	A10	0,03	B4	0,14
Jordanië	0,51	A9			0,51
Koeweit	0,09	A9			0,09
Mexico	1,04	A9			1,04
Noorwegen	0,01	A10			0,01
Oekraïne	0,01	A10			0,01
Oman	2,77	A8,A9, A10	1,88	B5,B10	4,65
Panama	0,14	A8			0,14
Paraguay	0,44	A8			0,44
Qatar	0,08	A8			0,08
Rusland	0,16	A10			0,16
Saoedi Arabië			0,35	B9	0,35
Spanje	0,03	A8			0,03
Tanzania	0,01	A8			0,01
VAE	10,01	A8,A9			10,01
VS	36,37	A9			36,37
Vietnam	2,99	A8,A10			2,99
Zuid Afrika	2,53	A7			2,53
LANDEN MET WAARDE ONDER DE 10.000 EURO					
Afghanistan, China			0,01	B7	
Totaal	57,73		11,40		69,13

¹ Voor doorvoer zonder overlading, waarbij bondgenoten (EU/NAVO+) betrokken zijn, geldt een meldplicht. Informatie over die meldingen wordt verstrekt op de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole. Meer informatie over de afgegeven doorvoervergunningen waarvan hier in bijlage 3 de waarde is vermeld, is ook op die website te vinden, zij het niet bij de doorvoermeldingen, maar bij de maandrapportages militaire goederen.

**Bijlage 4: Afgewezen vergunningaanvragen in 2012,
genotificeerd in het kader van het EU Gemeenschappelijk Standpunt
(GS 2008/944)**

Datum afwijzing	Land van bestemming	Korte omschrijving	Ontvanger	Eind gebruiker	Reden voor weigering
27-01-2012	Israël	6 Pistolen H&K plus 41 magazijnen	Meir Roth Ltd, Sapir, Israël	idem	Criteria 2,3,6 en 7
06-02-2012	Israël	Thermische camera, type E40	ASIO Vision Ltd, Tel Aviv Israël	Elta Systems Ltd, Ashod, Israël	Criterium 2
28-03-2012	Saoedi Arabië	Vizieren voor 90 mm geschut	CMI Defence SA, Seraing	Saoedi Arabische strijdkrachten	Criterium 7
10-05-2012	Thailand (doorvoer)	Kogelpatronen, kal. 5,56x45mm en 7,62x51mm	Ministry of Interior, Royal Thai Army en Navy	idem	Criteria 2 en 3
06-07-2012	Cuba (doorvoer)	Onderdelen van tanks	State Enterprise Technoimport	Ministerie van Defensie, Cuba	Criteria 3 en 5
06-07-2012	Cuba (doorvoer)	Straaljagermotor	State Enterprise Technoimport	Ministerie van Defensie, Cuba	Criteria 3 en 5
06-07-2012	Cuba (doorvoer)	Raketmotoren	State Enterprise Technoimport	Ministerie van Defensie, Cuba	Criteria 3 en 5
28-09-2012	Myanmar (doorvoer)	Delen van MI-17 helikopters	Ministry of Defence, Myanmar	idem	Criteria 1, 2 en 3.
15-10-2012	Vietnam	Nachtkijker	Dong Ginag Vietnam R&D J.S.C., Hanoi, Vietnam	Ministry of Public Security, Vietnam	Criterium 2
31-10-2012	Rusland	Beeldversterkerbuizen ¹	Jupiter Plan Novgorod Region, Valday Rusland	Politie en beveiligingsdiensten Rusland	Criteria 2 en 3
13-11-2012	Libanon	Gasmaskers en filterbussen daarvoor	Prince Orient Establishment, te Beiroet, Libanon.	idem	Criterium 1
14-11-2012	Israël	Delen van trainingssimulator houwitser	Bagira Systems Ltd, Holon, Israël	Ministerie van Defensie, Israël	Criteria 2, 3, 4 en 6

Voetnoot bij bijlage 4:

¹ Indien goederen voor tweeërlei gebruik bedoeld zijn voor leger, politie of veiligheidsdiensten van het beoogde land van eindbestemming, dan geldt voor afgewezen aanvragen dat Nederland deze ook in EU-verband notificeert.

Bijlage 5: Overzicht van door de regering aan buitenlandse partijen verkocht overtollig defensiematerieel in 2012 ¹

Type materieel	Aan/via ²	Land van eindbestemming	Eindgebruiker
Onderdelen voor de Lynx helikopter	Engelse firma Air & Ground Aviation Ltd	Verenigd Koninkrijk	Onbekend ²
LN93 INU units	Amerikaanse firma Blue Aerospace	Verenigde Staten van Amerika	Onbekend ²
Gevechtslaarzen en scherfwerende vesten	n.v.t.	Botswana	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Leopard tank	n.v.t.	Canada	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor ex NL-fregatten	n.v.t.	Chili	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor Vrachtwagen (diverse types) en de YPR	n.v.t.	Chili	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	n.v.t.	Denemarken	Ministerie van Defensie
Munitie	Duitse firma Krauss-Maffei Wegmann	Duitsland	Ten behoeve van testdoeleinden
Testapparaat HP	Duitse firma PRT Service GmbH	Duitsland	n.v.t.
Onderdelen voor de Leopard tank	n.v.t.	Duitsland	Ministerie van Defensie
Unmanned Aerial vehicle Aladin in onderdelen	Duitse firma EMT Ingenieurgesellschaft (OEM)	Onbekend ²	Onbekend ²
Onderdelen voor de Lynx helikopter	n.v.t.	Duitsland	Ministerie van Defensie
Vrachtwagens (diverse types) en aanhangwagens	n.v.t.	Estland	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Patria (amendement)	n.v.t.	Estland	Ministerie van Defensie
120 mm tankmunitie	n.v.t.	Griekenland	Ministerie van Defensie
Onderdelen en munitie voor het F-16 vliegtuig (amendement)	n.v.t.	Jordanië	Ministerie van Defensie
Vrachtwagens (diverse types), shelters, generatoren	n.v.t.	Litouwen	Ministerie van Defensie
Starfighter (gedemilitariseerd)	n.v.t.	Museum Canada	n.v.t.
Vrachtwagens en waterwagens	n.v.t.	Rwanda	National Police
Vrachtwagens (diverse types)	n.v.t.	Uruguay	Ministerie van Defensie
Diverse verkopen in Afghanistan	n.v.t.	Verenigd Koninkrijk Canada, Finland	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	n.v.t.	Zuid-Korea	Ministerie van Defensie
Onderdelen voor de Lynx helikopter	Korea Airlines	Zuid-Korea	Ministerie van Defensie
Werkstation (testapparaat) voor de Leopard tank	Zwitserse firma RUAG Defence Land Systems	Zwitserland	n.v.t.

Totale waarde van de contracten	Ca € 25 miljoen
--	------------------------

Voetnoten bij bijlage 5:

¹ Het vermelde bedrag is gebaseerd op de waarde van de in 2012 gesloten contracten. Daadwerkelijke leverantie van de goederen heeft niet in alle gevallen in 2012 plaatsgevonden.

² De verkoop van overtollig defensiematerieel vindt soms plaats aan de oorspronkelijke producent. Soms is verkoop van overtollig defensiematerieel ook mogelijk via een particulier bedrijf ten behoeve van een bij de verkoop reeds bekende en geaccordeerde eindgebruiker, dan wel aan een particulier bedrijf voor eigen gebruik. Een andere mogelijkheid is nog verkoop aan een particulier bedrijf in een ander EU/NAVO+ land, waarbij de exacte eindbestemming en eindgebruiker van het materieel nog niet bekend zijn. In dat geval wordt via een Internationaal Importcertificaat vastgelegd dat eventuele (weder-)export onder de controle van het betreffende EU/NAVO+ land zal staan.

Bijlage 6: Overzicht van brieven aan de Tweede Kamer en beantwoorde schriftelijke vragen, betreffende het wapenexportbeleid in 2012

Brieven aan de Tweede Kamer

11-12-2012, 22054, nr. 206, Wapenexportbeleid; Brief minister over het rapport "Worldwide Investments in Cluster Munitions"

01-11-2012, Kamerstuk 2012-2013, 22054, nr. 205, Tweede Kamer, Brief minister en staatssecretaris ter aanbieding Rapport: Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011

17-10-2012, Kamerstuk 2012-2013, 22054, nr. 204, Tweede Kamer, Brief minister en staatssecretaris over hervatting vergunningafgifte voor export militair materieel naar Egypte

08-08-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 202, Tweede Kamer, Brief minister over de onderhandelingen in New York van 2 tot en met 27 juli 2012 over een VN-wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty; ATT)

08-08-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 203, Tweede Kamer, Verslag algemeen overleg van 5 juli 2012 over onder meer trends in de internationale wapenhandel

30-07-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 201, Tweede Kamer, Brief ministers over de voorgenomen verkoop van Leopard 2A6 tanks aan Indonesië

12-07-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 199, Tweede Kamer, Brief minister en staatssecretaris over wapenexportvergunningen naar Egypte

19-06-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 195, Tweede Kamer, Brief minister over de Nederlandse inzet bij de onderhandelingen voor een VN-wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty; ATT)

10-05-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 194, Tweede Kamer, Brief ministers over de verkoopmogelijkheden van overtollige Leopard 2A6 tanks

19-04-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 193, Tweede Kamer, Brief staatssecretaris met een reactie op het SIPRI fact sheet over trends in de internationale wapenhandel

17-04-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 192, Tweede Kamer, Brief staatssecretaris over een vergunning voor uitvoer van militair materieel naar Thailand

15-03-2012, Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 191, Tweede Kamer, Brief ministers over bezoek Indonesische delegatie aan Nederland

Beantwoorde schriftelijke vragen

25-01-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 1116, Tweede Kamer Vragen van het lid Peters (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over een lading Amerikaans traangas in de Suezhaven (ingezonden 9 december 2011)

13-02-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 1459, Tweede Kamer Vragen van de leden El Fassed (GroenLinks), Verhoeven (D66), Voordewind (CU), Eijssink (PvdA), Jasper van Dijk (SP) en Koppejan (CDA) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over het schip de Chariot dat naar verluidt munitie vervoerde met bestemming Syrië (ingezonden 23 januari 2012)

13-02-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 1496, Tweede Kamer Vragen van het lid El Fassed (GroenLinks) aan de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en de minister van Buitenlandse Zaken over Europese wapenexport naar ontwikkelingslanden (ingezonden 12 januari 2012)

20-02-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 1588, Tweede Kamer Vragen van het lid El Fassed (Groenlinks) aan de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie over gebrek aan openheid over mogelijke tankdeal met Indonesië (ingezonden 17 januari 2012)

21-02-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 1601, Tweede Kamer Vragen van het lid Ormel (CDA) aan de ministers van Veiligheid en Justitie en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de staatssecretarissen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Infrastructuur en Milieu over een vrijwillig wetenschappelijk moratorium van 60 dagen op onderzoek naar levensgevaarlijk vogelgriepvirus (ingezonden 27 januari 2012)

28-02-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 1658, Tweede Kamer Vragen van de leden Dijkers en Timmermans (beiden PvdA) aan de ministers van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over het bericht dat Indonesië kogels inzet tegen protesterende werknemers (ingezonden 7 december 2011)

18-05-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 2529, Tweede Kamer Vragen van het lid El Fassed (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over een wapentransport naar Egypte met een Nederlands schip (ingezonden 19 maart 2012)

26-06-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 2846, Tweede Kamer Vragen van de leden Peters en El Fassed (beiden GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over het opnemen van verzekeringen voor wapentransporten in de sancties tegen Syrië (ingezonden 4 juni 2012)

26-06-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 2840, Tweede Kamer Vragen van de leden Ten Broeke en Schaart (beiden VVD) aan de ministers van Buitenlandse Zaken, van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en van Defensie over de levering van een SIGMA korvet aan Indonesië (ingezonden 7 juni 2012)

26-06-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 2847, Tweede Kamer Vragen van het lid El Fassed (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken over wapentransport naar Syrië (ingezonden 29 mei 2012)

19-07-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 2939, Tweede Kamer Vragen van het lid Van Bommel (SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over wapenleveranties aan Griekenland (ingezonden 29 mei 2012).; Antwoord

20-07-2012, Kamervragen met antwoord 2011-2012, nr. 2961, Tweede Kamer Vragen van het lid El Fassed (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over de export van censuur technologie (ingezonden 23 mei 2012)

03-10-2012, Kamervragen met antwoord 2012-2013, nr. 128, Tweede Kamer Vragen van het lid El Fassed (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Defensie en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over Nederlandse hulp bij tankdeal met Saoedi-Arabië (ingezonden 20 juli 2012)

Bijlage 7: Versnelde rapportagebrieven in 2012

Voor 2012 zijn dit twee brieven met de volgende kamerbriefreferenties:

Thailand 22054 nr.192 d.d.12 april 2012 en Egypte 22054 nr.204 d.d. 8 oktober 2012

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

Datum 12 april 2012

Betreft Afgifte vergunning voor export militair materieel naar Thailand

Geachte voorzitter,

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010-2011, 22054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 2011-2012, 22054, nr. 181), die de regering vanaf nu zal uitvoeren, ontvangt uw Kamer, mede namens de minister van Buitenlandse Zaken, onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 10.266.650,00 voor uitvoer van militair materieel naar Thailand.

Een Nederlands bedrijf heeft op 4 april jl. een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van elektro-optische vuurleidingsystemen met toebehoren. De vergunning betreft vuurleidingsystemen, alsook subsystemen, test- en meetapparatuur, gereedschap, installatiemateriaal, delen, documentatie, training en services. De systemen zullen worden geïnstalleerd op drie Khamronsin-klasse patrouillevaartuigen van de Thaise marine. Deze 62 meter lange vaartuigen, die ook een onderzeebootbestrijdingstaak hebben, werden in 1992 en 1993 door lokale werven opgeleverd en ondergaan nu een modernisering, waarbij bovendien de elektro-optische sensor en onderdeks de consoles met het combat management systeem worden vervangen.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning ten aanzien van de meest relevante criteria op basis van de volgende argumenten:

- criterium 2: Voor dit criterium geldt dat er een direct verband moet zijn tussen geconstateerde mensenrechtenschendingen in het land van eindbestemming, de goederen en de eindgebruiker van de goederen. Mede gezien de gewelddadigheden van mei 2010 in Bangkok, waar het Thaise leger mee in verband wordt gebracht, is voorzichtigheid geboden ten aanzien van de levering van goederen die kunnen bijdragen aan

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

**Directoraat-generaal voor
Internationale betrekkingen**
Directie Internationale
Marktordening en
Handelspolitiek

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 20
2594 AV Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/eleni

Ons kenmerk
DGB-IMH / 12045304

mensenrechtenschendingen. Onderhavige goederen zijn echter gezien hun aard en eindgebruiker (de marine) niet inzetbaar voor in Thailand geconstateerde mensenrechtenschendingen of schendingen van het humanitair oorlogsrecht.

- Criterion 3: Thailand kampt al geruime tijd met politieke instabiliteit en dit zal naar verwachting de komende jaren zo blijven. Gelet op de aard van de goederen is het echter buitengewoon onwaarschijnlijk dat deze zullen bijdragen aan toekomstige interne spanningen of gewapende conflicten. Bovendien wordt de Thaise marine niet eerder in verband gebracht met interne repressie.
- Criterion 4: Thailand heeft over het algemeen goede relaties met buurlanden. Het enige punt van zorg is Thailand's relatie met Cambodja. Aangezien beide landen ingebed zijn in de ASEAN en de economische banden tussen de landen van groot belang zijn, is het echter niet waarschijnlijk dat er een grootschalig gewapend conflict zal ontstaan.
- Criterion 6: Thailand is partij bij het Biologische en Chemische wapenverdrag en het Non-proliferatieverdrag.
- Criterion 8: Dit criterium is niet van toepassing, aangezien Thailand in de vierde categorie van de OESO-DAC landen staat (*Upper Middle Income Countries and Territories*) en Thailand geen OS-partnerland is.

(w.g.) dr. Henk Bleker
Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

Directie Veiligheidsbeleid
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.minbuza.nl

Contactpersoon
DVB/NW
T 070-3485251
F 070-3485479
DVB-NW@minbuza.nl

Onze Referentie
DVB/NW-119/12

Datum 8 oktober 2012
Betreft Afgifte vergunning voor export militair materieel naar Egypte

Naar aanleiding van de motie van het lid VoordeWind c.s. van 22 december 2011 (Kamerstuk 22054, nr. 184) en de toezegging uit de Kamerbrief van 2 juli 2012 (Kamerstuk 22054, nr. 199) om de Tweede Kamer te informeren bij hervatting van de vergunningafgifte aan Egypte, berichten wij uw Kamer het volgende.

Aanvragen voor vergunningen ten behoeve van wapenexport naar Egypte zijn sinds begin februari 2011 aangehouden vanwege de ontwikkelingen in het land destijds. Tijdens het AO wapenexport dd. 21 december 2011 hebben wij aangekondigd dat vergunningaanvragen weer in behandeling zouden worden genomen. Daarbij hebben wij gezegd dat de regering zeer terughoudend zou zijn bij de beoordeling van deze aanvragen. Wij hebben benadrukt dat streng zou worden getoetst en dat geen vergunningen zouden worden afgegeven voor goederen die kunnen worden ingezet bij onderdrukking van de burgerbevolking en bij mensenrechtenschendingen. Ook hebben wij gezegd dat de legitieme veiligheidsbehoeften van Egypte een rol zullen spelen in de beoordeling. Daarnaast hebben wij gemeld dat bij de beoordeling van aanvragen rekening zou worden gehouden met de problematiek van lopende contracten en claims waarmee bedrijven geconfronteerd kunnen worden. Een belangrijke overweging om aanvragen weer in behandeling te nemen is dat het aanhouden van aanvragen Nederlandse bedrijven benadeelt ten opzichte van bedrijven uit andere EU-lidstaten.

Op 31 mei jl. werd de noodtoestand, die in Egypte onafgebroken bestond sinds 1981, opgeheven. Op 23 mei en 17 juni jl. zijn presidentsverkiezingen gehouden die ordentelijk zijn verlopen. Mohammed Morsi werd op 30 juni jl. als president geïnaugureerd. President Morsi heeft vervolgens op 2 augustus jl. een burgerregering ingezworen. Met de pensionering van generaals Tantawi en Anan op 12 augustus jl. en het ongedaan maken van de wetgevende macht die het leger tijdelijk uitoefende, heeft president Morsi het civiele karakter van het landsbestuur willen onderstrepen. Op 26 september jl. heeft president Morsi in zijn toespraak tot de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties onderstreept de Egyptische staat te willen grondvesten op rechtszekerheid, democratie en respect voor de mensenrechten. Een nieuwe grondwet is in voorbereiding.

Egyptenaren zullen zich daarover uitspreken per referendum, waarna parlementsverkiezingen volgen. Binnenlandse onlusten vergelijkbaar met die van vorig jaar en begin dit jaar zijn niet meer waargenomen. Er is op dit moment geen sprake van geweld tegen de bevolking.

In het licht van het bovenstaande hebben wij besloten om een aantal exportvergunningen te verlenen voor de uitvoer van een radarsysteem en van toebehoren van short range draagbare rondzoekradars. De toebehoren, bestemd voor gebruik als onderdeel van in de VS onder licentie geproduceerde rondzoekradars, bestaan uit verschillende goederen waarvan slechts enkele militaire goederen zijn in de zin van het Besluit Strategische Goederen (draagtuig, opslagkist, afdekdoek) omdat zij specifiek voor de bovengenoemde radars zijn ontworpen. Deze toebehoren gaan eerst naar de VS, waarna ze samen met de radars onder het Foreign Military Sales programma (FMS) aan de Egyptische strijdkrachten geleverd zullen worden.

Een van de vergunningen valt onder de nieuwe rapportage verplichting voor versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen met een waarde van € 2.000.000,- en meer. Het gaat hierbij om een radarsysteem en delen daarvoor ter waarde van € 3.562.000,00. Het systeem wordt geleverd aan een scheepswerf in de Verenigde Staten, en wordt geïntegreerd in één van de schepen die de VS onder het FMS programma aan de Egyptische marine zal leveren. De VS heeft voor alle bovengenoemde leveranties al exportvergunningen verleend.

Alle aanvragen zijn getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. In de afweging om onderhavige vergunningen wel of niet te verlenen was doorslaggevend dat de goederen, gezien hun aard, niet kunnen worden gebruikt voor schendingen van mensenrechten of interne repressie (criterium 2).

De rondzoekradars en radarsystemen worden op verschillende plaatsen in de wereld gebruikt bij grensbewaking en maritieme surveillance. Voor controle in stedelijke gebieden zijn de radars niet geschikt. Ook Egypte heeft de radars aangeschaft om deze te gebruiken voor grensbewaking en maritieme surveillance, zoals bij de bewaking van de grensgebieden met Israël, de Gazastrook en Libië, voor bewaking van kritische objecten zoals olie-installaties, en voor beveiliging van de territoriale wateren. De huidige onrust in de Sinai-woestijn aan de grens met Israël en de Gazastrook benadrukt het belang van goede grensbewaking en veiligheidshandhaving voor de regionale stabiliteit en voor de veiligheid van de buurlanden van Egypte. Ook landen als de VS, Israël en Jordanië beamen dit punt.

Tenslotte hebben wij kennis genomen van twee recente rapporten van Amnesty International ("Agents of repression" en "Brutality unpunished and unchecked"). Hierin staan mensenrechtenschendingen tegen demonstranten gedocumenteerd die in de 16 maanden dat de *Supreme Council of the Armed Forces* (SCAF) aan de macht was, zijn gepleegd (februari 2011 tot mei 2012). De schendingen werden onder SCAF-bewind gepleegd door politie en leger. Amnesty International roept in dit licht exporterende landen op voorlopig alle leveranties van traangas, kleine en

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

lichte wapens en bijbehorende munitie, en gepantserde voertuigen stop te zetten, totdat de nieuwe Egyptische autoriteiten maatregelen hebben ingevoerd om mensenrechtenschendingen door veiligheidstroepen bij de ordehandhaving van protesten te voorkomen. De regering verleent geen vergunningen voor dergelijke goederen.

Directie Veiligheidsbeleid

Onze Referentie
DVB/NW-119/12

De Minister van Buitenlandse Zaken,

De Staatssecretaris van Economische
Zaken, Landbouw en Innovatie

Dr. U. Rosenthal

dr. Henk Bleker